

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Mirela Mihăescu • Ștefan Pacearcă
Anița Dulman • Crenguța Alexe • Otilia Brebenel

CULEGERE DE EXERCII

Clasa a IV-a

CONFORM
CU NOUA
PROGRAMĂ
ȘCOLARĂ ✓

Editura INTUITEXT

 intuitext
and SOFTWARE

Cuprins

Vocabularul	6
Cuvântul. Explicarea înțelesului unui cuvânt	6
Cuvinte cu formă diferită și sens asemănător	7
Cuvinte cu sens opus	8
Cuvinte cu aceeași formă, dar cu sensuri diferite	9
Cuvinte cu formă asemănătoare, dar cu sens diferit	10
Punctuația propoziției	11
Punctul (.). Semnul întrebării (?). Semnul exclamării (!)	11
Dialogul. Linia de dialog (—). Două puncte (:). Virgula (,)	13
Ghilimelele („ ”)	14
Punctele de suspensie (...)	15
Textul	16
Textul literar	16
Textul narativ	20
Textul în versuri	24
Textul informativ	27
Textul funcțional	31
Afișul	31
Invitația	32
Cartea poștală	33
E-mailul	34
Scrierea despre textul literar	35
Delimitarea textului în fragmente	35
Planul simplu de idei	40
Planul dezvoltat de idei	43
Povestirea unui fragment dintr-un text citit	47
Personajele	48
Personajele. Asemănări și deosebiri	49
Textul în care se prezintă un portret	52
Părți de vorbire	55
Substantivul	55
Adjectivul	60
Pronumele personal	64
Verbul	67
Substantivul, adjectivul, verbul, pronumele – aplicații	71
Părți de propoziție	74
Cuvântul – parte de propoziție	74
Predicatul	75
Subiectul	76
Acordul predicatului cu subiectul	77
Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată	78

Ortografia	80
Ortografele <i>n-a, nu-l, n-am, n-are, n-ați, n-au</i>	80
Scrierea cuvintelor <i>naî și n-ai</i>	81
Scrierea cuvintelor <i>va și v-a</i>	82
Scrierea cuvintelor <i>căi și că-l</i>	84
Scrierea cuvintelor <i>cam și c-am</i>	85
Scrierea cuvintelor <i>cel și ce-l, cea și ce-a, cei și ce-l</i>	86
Alte ortograme	87
Scrierea corectă a unor cuvinte	88
Exerciții aplicative	89
Despre comunicare	91
Formularea unor solicitări	91
Inițierea, menținerea și încheierea unui schimb verbal	92
Susținerea unei opinii	94
Scrierea creativă	95
Scrierea unui text după un șir de ilustrații	95
Scrierea unui text după o ilustrație	96
Scrierea unui text după un plan de idei	97
Transformarea unui text dialogat în povestire	99
Banda desenată	100
Scrierea unui text în care se prezintă o întâmplare trăită	101
Scrierea unui text în care se prezintă întâmplări imaginate	102

PĂRȚI DE VORBIRE

Substantivul

Substantivul este partea de vorbire care denumește ființe, lucruri, fenomene ale naturii, însușiri, stări sufletești, acțiuni.

Exemple: băiat, fluture, carte, fulger, frumusețe, bucurie, prietenie

Felul substantivelor:

a) **comune** – denumesc obiecte de același fel: oraș, munte, băiat;

b) **proprii** – denumesc anumite obiecte pentru a le deosebi de altele de același fel: Cluj, București, Bucegi, Făgăraș, Dan, Ioana.

Observație: Substantivele comune pot deveni proprii atunci când exprimă nume: Cojocaru, Lemnaru, Strada Lemnului.

Genul substantivelor:

a) **masculin:** un frate – doi frați;

b) **feminin:** o fată – două fete;

c) **neutru:** un drum – două drumuri.

Există substantive cu forme:

a) numai pentru masculin: elefant, fluture, vultur;

b) numai pentru feminin: veveriță, ciocânițoare.

Numărul substantivelor:

a) **singular** – denumește o singură ființă, un singur lucru sau fenomen: copac, bancă, ploaie;

b) **plural** – denumește două sau mai multe ființe, lucruri, fenomene: copaci, bănci, ploai.

Există minuni! Aici, lângă noi!

È lumea noastră cu Soarele, astrul vieții, ocrotindu-ne cu blândete, încălzind la fel și pietrele, și apele, și florile, și găzele, și pe noi, oamenii.

Există minuni! Privește fulgul de nea, bobul de rouă, Luna veghind în nopți înstelate...

Da, minunile există!

(Ilie, 8 ani)

- 1 a) Citește textul scris de Ilie. Subliniază substantivele folosind culori diferite, în funcție de ceea ce denumesc. Adaugă, pe caiet, un alineat în care să prezinți și alte minuni.
- b) Desenează o inimă mare pe o coală de hârtie. Scrie în interiorul conturului exemple de ființe, lucruri, fenomene ale naturii pe care le îndrăgești.

- 2 a) Încercuiește substantivele comune din enunțurile de mai jos.

Prepețița obosită venea tocmai din **Africa**.

Puiul cel mare n-a alergat repede la mama și, cum nu știa să zboare, l-a prins **Marin** sub căciulă.

Nero a rămas împietrit cu o labă în sus, cu ochii ațintiți spre pui.

Când răsărea luna dinspre **Cornățel**, puii au auzit deslușit glasul prepețiței.

- b) Unește fiecare substantiv propriu cu substantivul comun corespunzător.

Africa

Cornățel

Marin

Nero

prepețița

satul

flăcăul

bătrânul

continentul

căinele

vânătorul

3 Identifică substantivele din fragmentul de mai jos. Scrie-le pe caiet și precizează ce denumesc.

Pe covorașul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos, lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed pe gâtul mamei lui și, cu ochii închiși, se lasă dezmiardat.

(Căprioara, Emil Gârleanu)

4 Citește fragmentul de mai jos. Selectează și scrie câte cinci substantive pentru fiecare casetă.

Băiatul se grăbi să coboare poteca. Inima-i bătea tare de tot. Vântul susura printre pomi, iar boabele de rouă îi umezeau gleznele. Aleea nucilor, pe unde trecuse cu o clipă înainte, era acum ușor luminată. O lumina steaua prinsă de el în țesătura albastră a plasei de fluturi. Și ceea ce era curios e că nu era îngrijorată și nu încerca să scape din plasă. Dimpotrivă, părea că se bucură de picul ei de odihnă, după atâta drum printre nori și uragane, arșițe și înghețuri.

Unde s-o ascund? se întreba Marc. Și cum să fac s-o țin mereu lângă mine? Începu să fie cuprins de acele griji ce-i năpădesc pe toți descoperitorii de comori, care nu știu cum să le apere de lăcomia oamenilor.

La trecerea lor prin grădină, petuniile începură să-și deschidă corolele, care se închid peste noapte, crezând că se iviseră zorile. Florile de vanilie le parfumară calea cu mirosul lor dulceag, clătănându-se pe tulpinile lor, ca niște cădelnițe, pentru a-i saluta.

(Steaua în colivie, Christian Pineau)

Filnțe

Lucruri

Fenomene ale naturii

5 Subliniază, dintre substantivele de mai jos, pe cele care denumesc trăsături ale prietenului sau prietenei tale. Adăugă și tu alte substantive.

★ bunătate ★ sinceritate ★ istețime ★ generozitate ★ hărnicie ★ frumusețe ★ calm ★ seriozitate ★ vioiciune ★ îndemănare ★ rezistență

- 6 Subliniază, în fragmentul de mai jos, substantivele care indică materialele folosite la construcția cuibului. Colorează cu ● cuibul prepeliței.

Într-o primăvară, o prepeliță aproape moartă de oboseală – că venea de departe, tocmai din Africa – s-a lăsat din zbor într-un lan verde de grâu, la marginea unui lăstar.

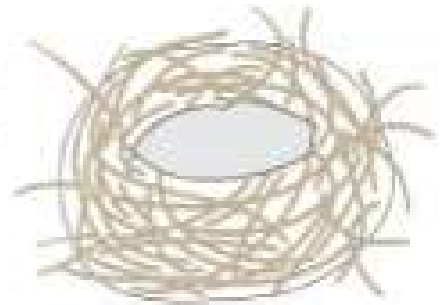
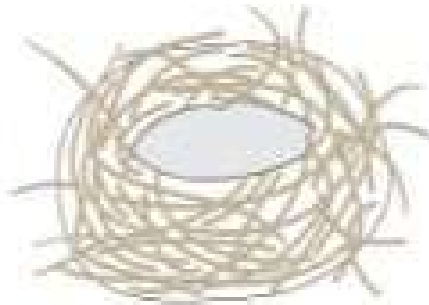
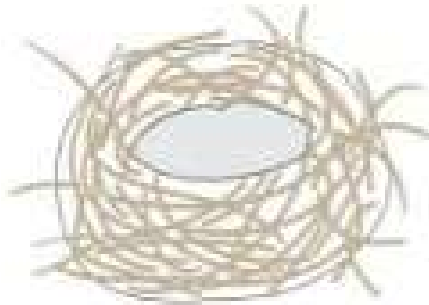
După ce s-a odihnit vreo câteva zile, prepelița a început să adune bețișoare, foi uscate, paie și fire de fân și și-a făcut un cuib pe un mușuroi de pământ, mai sus, ca să nu i-l înecă ploile.

(Puiul, Ioan Alexandru Brătescu-Voinesti)

foi
bețișoare
paie
pământ

fire de fân
bețișoare
foi
grâu

bețișoare
foi
paie
fire de fân

- 7 Desenează, pe caiet, un tabel cu zece linii. Completează-l cu substantive comune, ca în model.

Ființe	Lucruri	Fenomene ale naturii	Însușiri	Stări sufletești	Acțiuni	Relații omenești
pisică	minge	ploaie	frumusețe	bucurie	muncă	prietenie

- 8 Selectează din textul de mai jos câte două substantive:

- comune, care denumesc ființe;
- comune, care denumesc lucruri;
- proprie.

Săgeata zboară ca gândul. Ștefan își trimite căpitanii s-o caute. Departe, departe, săgeata domnului Moldovei se infipsea într-un paltin bătrân, frângându-se în două.

- Acolo va fi locul mănăstirii, glăsușul Ștefan.
- Să trăiască Ștefan Vodă! răsunară glasurile oștenilor.

- 9 Subliniază substantivele proprii din textul dat.

Locurile acestea au văzut la luptă pe cei mai mari și mai slăviți voievozi ai noștri: pe Mircea cel Bătrân, pe Vlad Țepeș, pe Radu de la Afumați și pe Mihai Viteazul.

10 Completează tabelul cu substantive din fragmentul de mai jos, care respectă criteriile date.

Pe când pui se jucau frumos în miște împrejurul prepeliței, aud zgomotele unei căruțe oprindu-se pe drumul de la marginea lanului. Au ridicat toți capetele cu ochișorii ca niște măgele negre, și-au strâns aripioarele și ascultau. Pui n-au înțeles cuvintele vânătorului, dar mama lor, care înțelesese că e un vânător, a rămas incremenită. Scăparea lor era păduricea, dar tocmai dintr-acolo veneau vânătorul și câinele său. (Puiul, după Ioan Al. Brătescu-Voinești)

Substantivul	Genul	Numărul
miște,	feminin	singular
	feminin	plural
	măsculin	singular
	măsculin	plural
	neutru	singular
	neutru	plural

11 Scrie la numărul singular următoarele substantive:

clase – clasă	coarne – _____	pantofi – _____	chei – _____
reviste – _____	corăbii – _____	creioane – _____	oglinzi – _____
genți – _____	câni – _____	umbrele – _____	fețe – _____
mazăre – _____	manuale – _____	miei – _____	blocuri – _____

12 Scrie la numărul plural următoarele substantive:

carte – cărți	erou – _____	ciocolată – _____	corn – _____
masă – _____	țară – _____	înghețată – _____	stol – _____
penar – _____	vârf – _____	substantiv – _____	rol – _____
stilou – _____	copil – _____	pământ – _____	ochi – _____

13 Formează substantivele de gen feminin de la substantivele de gen măsculin date.

urs – ursoaică	erou – _____	curcan – _____
lup – _____	nepot – _____	director – _____

14 Scrie substantivele de gen măsculin corespunzătoare substantivelor date.

ursoaică – urs	tigroaică – _____	vulpe – _____	Mădălina – _____
rață – _____	Alina – _____	româncă – _____	leoaică – _____

15 Selectează, din *Dicționarul explicativ al limbii române*, cinci substantive de genul feminin, cinci de genul măsculin și cinci de genul neutru. Scrie-le la numărul plural și alcătuiește, pe caiet, propoziții cu ele.

- 16) Analizează, pe caiet, toate substantivele din enunțul de mai jos, după model:
Fetița ieși afară. → *fetița* – substantiv comun, gen feminin, numărul singular

Slujitorul de la grădinărie ascunde rămurica ruptă în mănunchiul fetei mici.

- 17) a) Alcătuieste, pe caiet, câte o propoziție cu fiecare dintre substantivele comune date:
 • cojocar; • pădurar; • tâmplar; • zugrav; • croitor.
 b) Transformă substantivele comune de mai sus în substantive proprii, apoi alcătuieste câte o propoziție cu fiecare dintre ele.

- 18) Alcătuieste o propoziție cu substantivul *Curtea-de-Argeș*, după schema de mai jos:

Cine? Ce face? Unde? Cu cine? Cu ce?

- 19) Alcătuieste un enunț respectând indicațiile date.

Cine? Ale cui? Ce fac? Cum? Unde?

Mureșului

- 20) Scrie, pe caiet, un text cu titlul *Cine se teme de substantiv?*. Folosește cât mai multe substantive, în enunțuri hazlii.

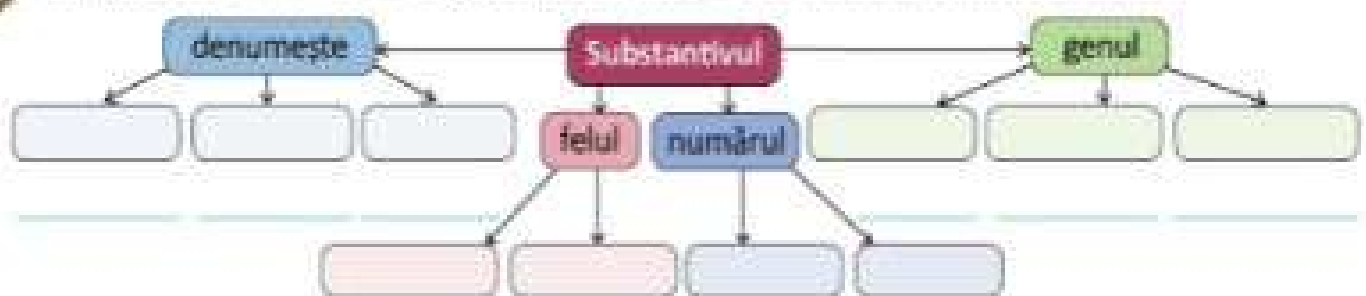
- 21) Alcătuieste un text scurt în care să folosești substantivele: *Mihăiță, Marea Neagră, tren, Dunăre, câmpii, lanuri*. Găsește-i un titlu. Scrie textul pe ciornă, revizuește-l, apoi scrie-l pe caiet.

- 22) Încercuiește, în grilă, substantivele care au înțeles asemănător celor date în lista de mai jos. Scrie-le pe spațiul punctat.

- amurg _____
- fășait _____
- frică _____
- luptă _____
- oboseală _____
- foi _____
- vorbă _____

F	A	P	U	S	C	K	A	F	F
X	W	F	G	P	U	Y	G	H	R
D	H	K	J	A	V	Z	J	K	U
Q	A	G	K	I	Ă	W	W	I	N
D	F	V	L	M	N	M	N	K	Z
J	G	H	B	Ă	T	Ă	L	I	E
F	O	Ș	N	E	T	V	Y	X	Z
K	O	S	T	E	N	E	A	L	Ă

- 23) Completează *ciorchinele*. Pe spațiile punctate scrie substantivele corespunzătoare.

Adjectivul

Adjectivul este partea de vorbire care exprimă însușiri ale ființelor, lucrurilor, fenomenelor naturii.

Exemple: *bun, rău, harnică, isteți, cumsecade, atotștiutor, alb-argintiu.*

Adjectivul **se acordă** în gen și număr cu substantivul determinat:

- fată frumoasă – fete frumoase;
- băiat frumos – băieți frumoși;
- caiet frumos – caiete frumoase.

Visez să pictez lumea doar în culori **calde, calde, calde**, să umplu planeta **albastră** cu oameni buni și copii **fericiți**. Visez cu ochii **deschisi** spre cerul **înalt, înalt, înalt**, de unde un nor, norul meu **prietenos, azuriu** și **pufoș**, îmi trimite un zâmbet **frumos**.

(Teo, 10 ani)

1 Scrie, pe o coală de hârtie, un text scurt cu titlul *Visez*, în care să folosești adjective, cuvinte colorate, ca în textul de mai sus.

2 Citește textul *Cerbul de sticlă*, după Vladimir Colin, de la pagina 44, apoi rezolvă sarcinile de mai jos.
a) Scrie în chenare numele personajului prezentat.

Era un om slab, cu barba ascuțită și căutătura vicleană. Purta o mantie strâmtă, de culoare vișinie, pe mijloc un brâu albastru de mătase și-n brâu avea prins un mic buzdugan.

Le ieși înainte un bătrân de sticlă mic de stat, cu barbă albă, având un șorț de piele ca orice meșter.

b) Completează tabelul cu substantivele însoțite de adjectivele corespunzătoare din text.

Substantivul	genul	numărul	Adjectivul	genul	numărul
om			slab		

c) Identifică în text și scrie cinci substantive însoțite de adjective.

3 Subliniază adjectivele din textul de mai jos.

Bunicii locuiau într-un sat măricel, așezat la marginea unei păduri bătrâne, din care creștea cel mai înalt munte pe care fetița îl văzuse vreodată. Era un munte semeț și golaș.

4 Scrie adjectivele de la exercițiul 3 în tabel, apoi bifează caseta corespunzătoare.

Substantivul	Adjectivul	Genul			Numărul	
		feminin	masculin	neutru	singular	plural

5 Realizează acordul adjectivelor din paranteză cu substantivele pe care le determină și scrie, pe spațiile punctate, formele potrivite ale acestora.

a) Pădurile (mare) _____, (întunecat) _____ îl adăposteau sub bolțile lor (tăinuit) _____. Badea Costea se răsima de un stejar (înalt) _____. Asculta până nu se mai auzeau unde (tremurat) _____, (lin) _____ ale cântecului. (Costea pădurarul, Ion Agârbiceanu)

b) Dar deodată, la o cottitură, răsări ca din pământ o babă (mărunțel) _____ și (mohorât) _____, cu ochii (miteli) _____ și cu nasul (coroiată) _____. (Dumbrava minunată, Mihail Sadoveanu)

6 Formează substantive de la adjectivele de mai jos, apoi scrie-le pe caiet.

Exemplu: *frumos* – *frumusețe*

verde supărat gros înalt mare uscat roșu umed rău moale rece

7 Formează adjective de la următoarele substantive, apoi scrie-le pe caiet.

Exemplu: *copil* – *copilăresc*

școlar băiat om sport săptămână lună țaran mătase moldovean piatră

8 Scrie adjectivele care au sens opus celor date.

bun – _____	negru – _____	brunet – _____
frumos – _____	des – _____	murdar – _____
apropiat – _____	atent – _____	sprinten – _____
limpede – _____	amar – _____	trist – _____
înnorat – _____	silitor – _____	curajos – _____

- 9 Subliniază adjectivele. Transcrie textul pe caiet, înlocuind adjectivele identificate cu altele având înțeles opus.

Era un om lung și slab, cu barba ascuțită și căutătura vicleană. Purta o mantie strâmtă și-n brâu avea prins un mic buzdugan.

- 10 Alcătuieste un enunț respectând indicațiile date.

Cine?	Ce fel de?	Ce fac?	Cum?	Unde?
	veseli			

- 11 Folosește adjectivele frumoase și interesante într-o propoziție cu schema:

Cine?	Ce face?	Ce?	Ce fel de?	Ce fel de?
-------	----------	-----	------------	------------

- 12 Subliniază adjectivele din textele de mai jos și analizează-le, precizând genul și numărul acestora.

a) O lină suflare de vânt adie peste grânele coapte. Întinsa pădure de spice se-ndoaie în valuri sclipitoare.

(România pitorească, Alexandru Vlahuță)

b) Înaintea lui se întindea acum o pădure minunată de aramă, cu tufșuri strălucitoare, cu flori frumoase și mai ademenitoare.

(Zâna Zorilor, Alexandru Vlahuță)

c) Era o fetiță mărunțică, însă voinică și plinuță. Rochița de doc albastru stătea strâmbă pe trupușorul ei. Botinele prăfuite aveau șireturile rupte. Ciorapii căzuseră și arătau niște piciorușe părțite, cu genunchii murdari.

(Dumbrava minunată, Mihail Sadoveanu)

- 13 Scrie la numărul plural adjectivele **cenușiu**, **argintiu**, **zglobiu**, **viu**, **azuriu**, **trandafiriu**, apoi alcătuieste, pe caiet, câte o propoziție cu fiecare dintre ele.

Exemplu: *fumuriu* – *fumurii* → *Norii fumurii treceau peste munți.*

- 14 Scrie fiecare grup de cuvinte, așezând adjectivul înaintea substantivului:

a) strugurii acri; b) mere roșii; c) copii gălăgioși; d) enunțurile hazlii.

- 15 Alcătuieste o scrisoare către un prieten în care să-i povestești o întâmplare hazlie. Folosește adjective așezate înaintea substantivelor determinate.

- 16 Scrie, pe caiet, câte o propoziție în care fiecare dintre cuvintele **bătrân**, **deștept**, **înțelept** să fie adjective, apoi substantive.

- 17 Subliniază adjectivele din textul următor. Rescrie textul fără adjective. Compară textul obținut cu cel inițial, apoi scrie un enunț despre rolul adjectivului în comunicare.

În sihla mărunță, lumina se cernea în ploaie deasă și caldă de raze; roțuri de musculițe se roteau ici-colo, țesându-se într-un joc grăbit; sticleau în lumină, pe urmă dispăreau. Păsări mărunte, stropite cu felurite culori, se chemau de pe vârfuri de nuielușe mlădioase; erau sticleți cu pete de sânge, pițigoi rotunzi cu pene cenușii și negre, cintezi cu piepturile cărămizii. Se priveau cu ochișori stidiți ca vârfuri de ace, deschideau pliscuri și fărâmau melodios chemările, fălfâind apoi ușurel și-n urmă-le nuielușele se clătinau, tremurându-și frunzele luci.

(În *Pădurea Petrișorului*, după Mihail Sadoveanu)

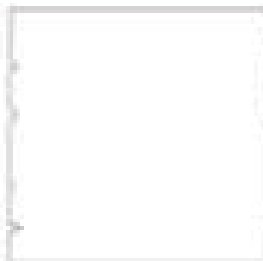
- 18 Încearcă să înfrumusețezi textul de mai jos adăugând adjective acolo unde consideri că este necesar. Folosește adjectivele: uscate, ușor, reci, cafeniu, moale, deasă, mititică, lungi.

Sub mersul prințesei nici vreascurile nu trosneau, nici așternutul de frunze nu foșnea; țesătura crengilor păstra întotdeauna o spărtură prin care profesoara se strecura.

- 19 Desenează tabelul de mai jos și completează-l cu cel puțin zece adjective, respectând cerințele.

Adjective prin care să-ți prezinți însușirile fizice și sufletești	Adjective prin care să prezinți camera ta

- 20 Imaginează-ți că ești un nasture și scrie un text în spațiul dat. Indică mărimea, forma, culoarea, tipul de îmbrăcăminte pe care dorești să fii cusut. Ai în vedere să fii asortat! Desenează nasturele.

- 21 a) Părinții vor să-ți vândă bicicleta care este acum mică pentru tine și să-ți cumpere una mai mare. Scrie un text prin care să-ți prezinți cât mai convingător bicicleta pentru posibiii cumpărători. Folosește cât mai multe adjective.
b) Scrie, pe caiet, un text format din cel puțin cinci enunțuri în care să prezinți noua bicicletă pe care o dorești.

- 22 Completează **ciorchinele**. Scrie exemple de adjective pe spațiile punctate.

Pronumele personal

Pronumele este partea de vorbire care ține locul unui substantiv.

Pronumele care indică persoane diferite se numește **pronume personal**.

Pronumele are **trei persoane**:

- **persoana I** (persoana care vorbește);
- **persoana a II-a** (persoana cu care se vorbește);
- **persoana a III-a** (persoana despre care se vorbește).

Formele pronumelui personal sunt diferite pentru numărul **singular**, respectiv numărul **plural**.

În Univers trimitem veste.

Eu sunt, tu ești, ea este, el este

E loc pentru toți aici, pe Pământ.

Noi suntem, voi sunteți, ei sunt, ele sunt.

(Ana, 9 ani)

Numărul	persoana	forme
singular	I	eu
	a II-a	tu
	a III-a	ei, ea
plural	I	noi
	a II-a	voi
	a III-a	ei, ele

1 Scrie, pe o coală de hârtie, o poezie cu opt versuri în care să folosești pronume personale, după modelul textului scris de Ana.

2 Subliniază pronumele personale din poezia *Să-ți arăt cine sunt eu*, de Constanța Buzea.

– Hai să mergem amândoi
La oglinda din antreu
Să-ți arăt cine sunt eu.
Uite, eu sunt o fetiță
Cu breton și aluniță.
Eu sunt sora ta. Păi nu?
Cine-s eu?
– Păi tu ești tu!
– Eu sunt Ioana. Cine-s eu?
– Ești oglinda din antreu.

3 Subliniază, în textul de mai jos, pronumele personale. Scrie, pe spațiile punctate, pronumele care înlocuiesc substantivele:

• Nora (____); • vecinul (____).

– Cine ești tu?
– Eu sunt Săndel.
– Încântat de cunoștință! Eu sunt Fănel.
– De unde ai cartea de povești?
– De la el.
– Cine este el?
– Vecinul Dorel!
– Da, cred că face parte din echipa de volei și e frate cu Nora.
– O cunoști și pe Nora?
– Da, o cunosc și pe ea. E la noi la școală.
– Hai să mergem, Săndelee, ca să nu fim prinși de ploaie.
– Cine, noi?
– Da, și noi, și ei, și ele.
– Ar prinde bine o ploaie.
– Crezi?
– Nu cred că voi, la școală, nu jucați Ploaie, ploaie, vreau să cresc!

- 4 Câte pronume personale sunt în enunțurile de mai jos? Încercuiește răspunsurile corecte.
- a) Noi am ajuns primii, iar după noi au venit cei din familia Ion, toți cu strale noi de sărbătoare.
- două pronume
 - trei pronume
 - un pronume
- b) Când voi fi mare eu voi avea profesia de medic. Voi ce doriți să fiți?
- două pronume
 - trei pronume
 - patru pronume
- 5 Citește textul cu atenție. Reia lectura și completează spațiile punctate cu pronumele personale potrivite.

— _____ nu vreau să vorbesc cu _____. Sunt supărată pe toți. _____, apă, ești rece și odată, ai alunecat iute pe gât, când am vrut să sperii somnul de dimineață. _____, săpunule, invadezi urechile omului, fără să întrebi dacă și _____ vrea! Când _____ vreau să clăbucesc doar fruntea și obrajii, _____ intri și în nas, și în ochi. Și cu pieptenele am o pricină. _____ trage fără milă de păr. Și nici _____, perie de dinți, nu ești prea drăguță. _____ nu vreau să vorbesc nici cu tine, pastă amară. Hei, _____ toți, plecați de aici!

(Moricica, Luiza Vlădescu)

- 6 Analizează pronumele personale din textele de mai jos precizând: persoana, numărul și, dacă este cazul, genul.

Exemplu: *el* – pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin

a) Noi știam că voi, tu și Patrocle, o să veniți, vorbiți iar Domnița. Am pus la pândă pe țâncul pământului și el s-a coborât în peșteră și a adus vestea. Noi ieșim de multe ori noaptea și petrecem cu vietățile care fug de om. Eu mă bucur foarte mult că ai venit în noaptea asta. Noaptea, dumbrava este o împărăție fermecată pe care oamenii de rând n-o pot niciodată cunoaște cu toate că ei au auzit de ea.

(Dumbrava minunată, M. Sadoveanu)

b) Și-a venit la noi la poartă
Și-am ieșit eu c-o nula:
– Lup flămând cu trei cojoace,
Hai la maica, treci încoace!
Eu chemam pe lup încoace,
El fugea-ncotro vedea.

(Cântec, George Coșbuc)

- 7 Formulează câte o întrebare potrivită pentru răspunsurile de mai jos.

- _____
- Noi nu am fost în tabără!
- _____
- Nu, el a mâncat-o!

8 Completează enunțurile de mai jos folosind cuvântul potrivit în fiecare situație.

- Mă bucur că am ocazia să lucrez cu _____, dragii mei colegi! (voi, dumneavoastră)
- Mă bucur că am ocazia să lucrez cu _____, domnilor! (voi, dumneavoastră)
- Dudaie Lizuca, _____ cunoști drumul? (dumneata, dumneavoastră)
- Doamnă Paraschiv, _____ cunoașteți drumul? (dumneata, dumneavoastră)

9 Alcătuieste câte o propoziție cu pronumele de politețe: **dumneavoastră**, **dumneata**, **dumnealor**.

10 Scrie, pe un carton colorat, textul unei invitații adresate învățătoarei/învățătorului, respectiv bunicii/bunicului la un eveniment din viața ta, în care să folosești pronumele **dumneata** sau **dumneavoastră**, după caz.

11 Alcătuieste, pe caiet, un text cu titlul *Mă joc cu prietenii mei* în care să folosești pronumele personale.

12 Rescrie mesajul astfel încât să poată fi trimis unui coleg de clasă.

Verbul

Verbul este partea de vorbire care exprimă acțiunea, starea sau existența.

Exemple:

- verbe care exprimă acțiuni: a scrie, a alerga, a ara, a pregăti;
- verbe care exprimă stări: a sta, a tăcea, a se bucura, a se întrista;
- verbe care exprimă existența: a fi, a se afla, a exista.

Verbul are **două numere**: singular și plural.

Verbul are **trei persoane**:

- **persoana I** – acțiunea este făcută de persoana care vorbește;
- **persoana a II-a** – acțiunea este făcută de persoana cu care se vorbește;
- **persoana a III-a** – acțiunea este făcută de persoana despre care se vorbește.

Timpurile verbului sunt:

- **prezent** – arată că acțiunea verbului se petrece în momentul vorbirii;
- **trecut** – arată că acțiunea verbului s-a petrecut înainte de momentul vorbirii;
- **viitor** – arată că acțiunea verbului se va petrece după momentul vorbirii.

Cine a spus că numai oamenii mari au griji?

De când e lumea și pământul, copiii au avut, au și vor avea griji.

Descoperă, învață, cercetează, strâng comori de suflet și înțelepciune, cad, se ridică, plâng, se bucură,

(Matei, 9 ani)

1 Adaugă trei verbe în textul scris de Matei.

2 Subliniază verbele din textele următoare. Desenează, pe caiet, un tabel și scrie verbele.

- a) – Eu am întrebat unde este!
 – Este afară, în fața intrării, pe trepte. Stă de azi dimineață cu ei, domnule, și se miră.
 – Cu cine stă?
 – Cu câinii, domnule.
 – Și de ce se miră?
 – Se miră și dumnealui ca noi toți...

(Castelul singuratic, G. Nistor)

- b) Toporașii violeți răzbăteau prin frunzele moarte, pițigoii și cintezi cântau între muguri de mesteceni. Siretul venea învolburat, mare și tulbure, și trecea, cu-n fel de supărare parcă, prin dumbravă. Copilul sta sub mesteceni. Oile pășteau în juru-i.

(Un om năcăjit, Mihail Sadoveanu)

Acțiunea	Starea	Existența

3 a) Subliniază verbele din textul de mai jos.

O apreciez mult pe noua noastră învățătoare. O aștept cu nerăbdare de fiecare dată. Particip cu interes la ora de lectură. Ascult cu nesat poveștile pe care le citește.

Azi, când ne dicta, privirea i s-a oprit asupra unui copil cu obrazii aprinși. I-a pus mâna pe frunte, să vadă dacă este fierbinte. În timpul acesta, un băiat s-a ridicat și a început să gesticuleze ca o marionetă. Domnișoara învățătoare s-a întors brusc, iar băiatul a incremenit de rușine și aștepta urmarea gestului său. Domnișoara învățătoare spuse:

– Copii, vom sta împreună în acest an școlar. Nu voi pedepsi pe nimeni. Voi ajuta pe fiecare să progreseze după nevoile lui.

b) Transcrie primul alineat considerând că s-ar exprima nu doar un copil, ci toți copiii clasei.

4 Scrie zece verbe pe care ai putea să le folosești într-un text cu titlul *Pauza mare*. Precizează ce exprimă ele.

5 Completează spațiile cu forma potrivită a verbului scris în paranteză. Precizează persoana și numărul fiecărui verb.

- Elevul _____ (a crea). _____
- Eu _____ (a lua). _____
- Tu îl _____ (a ști). _____
- Maria îl _____ (a agreea). _____
- Noi _____ (a investiga). _____

6 Completează propozițiile cu forma potrivită a verbului a scrie:

- Eu scriu. • Noi scriem.
- Tu _____ . • Voi _____ .
- El _____ . • Ei _____ .
- Ea _____ . • Ele _____ .

7 Completează spațiile punctate cu pronume potrivite.

- _____ iau. • _____ ia.
- _____ luăm. • _____ iau.
- _____ iei. • _____ ia.
- _____ luați. • _____ iau.

8 Încercuiește numai verbele la persoana a doua, numărul singular: **iei, vrei, scrii, luați, ești, este, eram, creez, crezi, particip, erau, iau, ia, povestești, ochești, atingi, agreez, accepți.**

9 Subliniază verbele. Scrie pe spațiul punctat timpul verbelor.

a) Ieri am avut trei ore. Azi avem patru ore. Măine vom avea cinci ore.

b) Păsărelele plecau. Georgeta le privea cu tristețe. O păsărică s-a așezat la fereastra ei.

c) Se rătăcise de cănd. Georgeta îi zise:

d) – Vei sta cu mine! Suratele tale vor veni la primăvară.

10 Grupează verbele din listă după timpul la care se află fiecare dintre ele.

vedeați, vom desena, am aranjat, crea, făgăduiserăm, încep, creez, citi, țărâia, vedea, vorbisem, precizasem, lucrați, creează, va observa, dădu, fusesem, vor lua.

Trecut

Prezent

Viitor

Trecut	Prezent	Viitor

11 Desenează tabelul pe caiet, apoi completează-l cu formele de persoana a III-a, numărul singular, timpul trecut ale verbelor: **a pleca, a dansa, a striga, a interpreta, a plivi, a privi.**

a cânta	el cânta	el cântă	el a cântat	el cântase

12 Descoperă verbele, apoi scrie-le.

CERE PARĂSPUNDE SCOPERĂ MĂNECHEAZĂ REȘTEN CUIEȘTE

- 13 a) Analizează verbele, scriind pentru fiecare dintre ele timpul, persoana, numărul.

Când apare soarele, mama intră în livadă. Păsărelele cîmpesc. Mama culege prunele. Sosesc și cei doi băieți. Tatăl vine în urma lor.

- b) Scrie, pe caiet, textul de mai sus, considerând că acțiunile se vor petrece la timpul viitor.

- 14 Analizează, pe caiet, verbele din textele următoare precizând timpul, numărul și persoana.

- a) Moș Sava se opri din cioplit, ridică ochii și zâmbi. Zise:

– Cred că s-a izbit hultanul în găini. Am auzit zvoană!

Eu sării. Pornii cu mare însuflețire:

– Apoi da! A fost...

– Cum? grăi bătrânul...

(Hultanul, M. Sadoveanu)

- b) Cuceșul alb, cu găinile lui, ieșise pe tăpșanul din dosul casei.

Cum scurmau așa, cucoșul le auzi pe tovarășele sale șuşotind. Ridică semeț capul și, drept înainte, de partea cealaltă, vrăjmașul negru se proptise, gata de luptă. Găinile se opriră; înțeleseră că aveau ceva de privit.

(Luptătorii, Emil Gârleanu)

- c) – Vom intitula caietul *Acțiunea Maio* chiar dacă nu vom găsi nicio Maia la adresa asta. Ba, cu atât mai mult, misterul va fi mai deplin.

– Așa vom face!

– Primele pagini le vom scrie la întoarcere, după încheierea expediției montane.

(Mesaj cifrat, R. Moldoveanu)

- 15 Găsește grupuri de cuvinte care să poată înlocui verbele date mai jos, apoi scrie, pe caiet, propoziții cu acestea. Exemplu: *a veghea* – *a sta de veghe* → *Mama stă de veghe lângă copilul său.*

• a năvăli – _____ ; • a se rostogoli – _____ ;

• a comanda – _____ ; • a fugi – _____ .

- 16 Găsește verbele care pot înlocui următoarele grupuri de cuvinte, apoi scrie, pe caiet, propoziții cu acestea. Exemplu: *a băga de seamă* – *a observa* → *Mihai a observat niște lumini ciudate.*

• a lua o hotărâre – _____ ; • a face rost – _____ ;

• a da chiot – _____ ; • a lua în bătaie de joc – _____ ;

• a da crezare – _____ ; • a-și lua zborul – _____ .

Substantivul, adjectivul, verbul, pronumele – aplicații

- 1 Încercuiește intrusul în listele cu părți de vorbire, de mai jos:
- băiat, fată, copil, munte, înălțimea, român, iulie, luni, fulger, înalt, arlechin, metrou;
 - coase, a scris, va citi, iubește, cunoscusem, va veni, coasă, mergea, aș dori, iau;
 - roșu, oval, mari, lungă, greu, isteață, greutate, trist, parfumat, subțire;
 - eu, noi, ei, ele, iele, ea, voi, tu, el.
- 2 Analizează, pe caiet, substantivele, adjectivele, verbele și pronumele din textele de mai jos.
- Tigrul lasă pleoapele pe ochii lucitori, cu lumina îngustă și oblică, așa cum fac pisicile la amiază. (*From, ursul polar, Cezar Petrescu*)
 - Într-o bună zi de primăvară, Bogdan stătuse necîntit la masa lui de școlar; își scrisese temele la matematică, după care se sculă brusc de pe scaun și privi pe fereastră.
 - De pe crestele Ceahlăului, o lună rotundă și galbenă se înalță deasupra oceanului de brazi. Albe și reci ca bruma, razele nălucirii ard piscurile de calcar, pădurile de brad. (*Cărtea Oțului, Geo Bogza*)
 - Se retrase încet pe iarba malului, își trase și ochii în umbră. Lumina căzu numai asupra apei. Se lăsă pe covorul moale. (*În pădurea Petrișorului, M. Sadoveanu*)
- 3 a) Găsește cuvintele cu sens opus cuvintelor următoare:
• băiat – fată;	• hărnicie – _____;	• umezeală – _____;
• bunătate – _____;	• veselie – _____;	• coborâre – _____;
• căldură – _____;	• oprire – _____;	• viață – _____.
- b) Observă modelul dat, completează spațiile libere:
vin → • verb (Ei vin.);	• substantiv (vin roșu).
mare → • adjectiv (_____);	• _____ (_____).
gol → • _____ (teren gol);	• _____ (_____).
car → • verb (_____);	• _____ (_____).
- 4 Scrie substantivele din care crezi că s-au format verbele de mai jos.
• a se lumina – lumină;	• a săngera – _____;	• a cânta – _____;
• a se împrieteni – _____;	• a rodi – _____;	• a înnopta – _____;
• a se însenina – _____;	• a înfrunzi – _____;	• a înflori – _____.
- 5 Formează verbe din substantivele următoare:
• școală – a școlariza;	• pădure – _____;	• pânză – _____;
• iarnă – _____;	• rând – _____;	• piatră – _____.

6 Scrie substantivele de mai jos la numărul plural. Exemplu: *fiu – fi – fii*.

- macaragiu – _____ ; • codru – _____ ;
- geamgiu – _____ ; • copil – _____ ;
- barcagiu – _____ ; • tigru – _____ .

7 Scrie următoarele adjective la numărul plural, apoi alcătuieste propoziții cu ele, pe caiet.

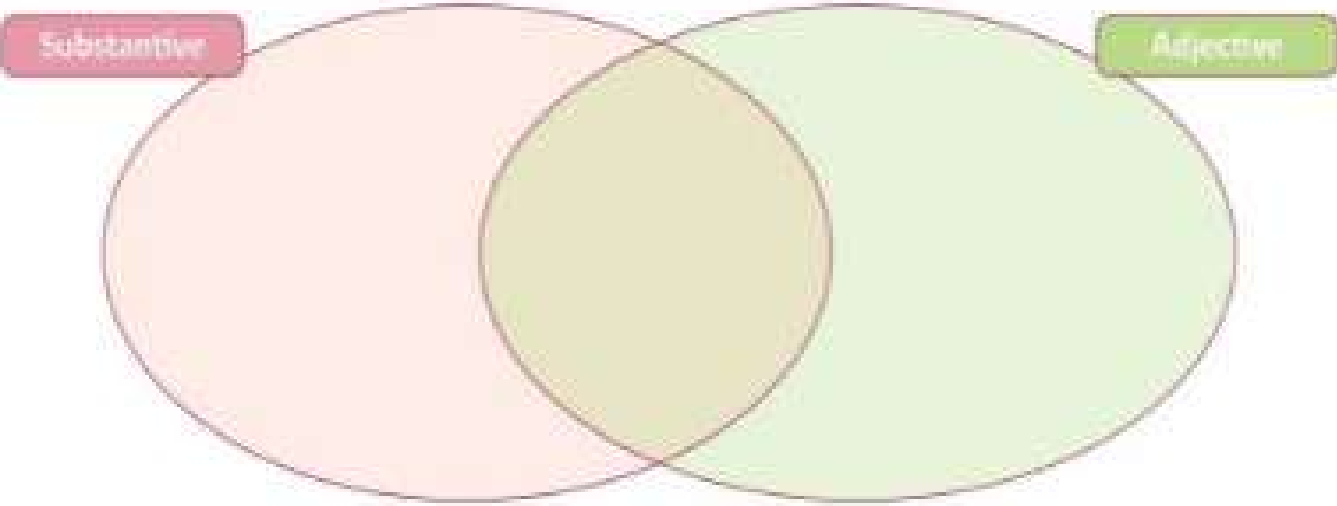
- auriu – aurii ; • roșie – _____ ; • tuciurlu – _____ ;
- liliachiu – _____ ; • fumurie – _____ ; • portocalie – _____ ;
- brumărie – _____ ; • vișiniu – _____ ; • durdulie – _____ .

8 Alcătuieste propoziții în care să existe:

- a) pronumele noi → _____
- adjectivul noi → _____
- b) substantivul vie → _____
- adjectivul vie → _____
- verbul vie → _____

9 În funcție de context, unele cuvinte din lista de mai jos pot fi și adjective, și substantive. Scrie-le în porțiunea comună. Scrie cuvintele rămase fie la substantive, fie la adjective, după caz.

piatră, mare, bătrân, frunză, inimă, înțelept, galben, tare, mic, trist, fereastră, roșie, pitic.

10 Scrie verbe cu înțeles opus celor date:

- vorbește – tace ; • se mărește – _____ ; • merge – _____ ;
- se rărește – _____ ; • lipsește – _____ ; • se curăță – _____ ;
- se învață – _____ ; • se adună – _____ ; • se îmbracă – _____ .

11 Scrie cel puțin cinci adjective și cel puțin cinci verbe care să aibă legătură cu imaginea.

12 Alcătulește propoziții după schemele următoare:

a) Cine? Ce face? Ce? Ce fel de?
 substantiv verb substantiv adjectiv

b) Ce fel de? Cine? Ce face? Unde?
 adjectiv substantiv verb substantiv

c) Cine? Ce fel de? Ce face? Unde?
 substantiv adjectiv verb substantiv

13 Realizează un cvintet despre clasa în care înveți, respectând regulile:

- Primul vers – un substantiv (tema cvintetului).
- Al doilea vers – două adjective care descriu cuvântul-temă.
- Al treilea vers – trei verbe (terminate în *-dnd* sau *-ind*) ce redau acțiuni potrivite pentru temă.
- Al patrulea vers – o propoziție de patru cuvinte prin care exprimi sentimente, idei despre temă.
- Ultimul vers – un substantiv ce ilustrează tema.

14 Desenează pe o coală de hârtie **diagrama Venn**. Scrie adjective care să illustreze asemănări (A) și deosebiri (D) între tine și un coleg/o colegă. Adaugă lucrarea în portofoliul tău.

15 Desenează un tabel pe o coală de hârtie. Joacă împreună cu alți copii *Cine știe, completează!*. Câștigă cel care completează primul și corect tabelul.

ȚĂRI	ORAȘE	MUNȚI	APE	PLANTE	ANIMALE	NUME

16 Scrie un text, pe o coală de hârtie, format din cel puțin 15 enunțuri folosind cuvintele de mai jos. Găsește-i un titlu potrivit. Poți adăuga și alte cuvinte. Așază lucrarea în portofoliul tău.

Introducere: lumina caldă, ploaie de raze, pete de zăpadă, ghiocel firav, clinchet subțirel;
Cuprins: brăzdau văzduhul, rândunele harnice, ele, zburau, meșteri zidari, firisoare de fân;
Încheiere: ei, copiii uimiți, au descoperit.